

# *SFT-NYTT*

#2

14 oktober 2011

<b>Innehållsförteckning</b>	2
<b>Ordförande har ordet</b>	3
<b>Redaktörernas rader</b>	3
<b>Ny bok i textilkonservering – Artiklarna</b>	4
<b>Ljus på museum – efter glödlampan</b> Anna Adrian	6
<b>Digitisation of museum collections</b> Anna Stow	8
<b>Ett märkvärdigt arkeologiskt fynd</b>	13
<b>Bohusslöjd – hundra år av hjärtans lust och misströstan</b> Isabella Hag	14
<b>Årsmöte år 2011</b>	29
<b>Stadgar för Svenska Föreningen för Textilkonservatorer</b>	31

## SFT-nytt

Bidrag till SFT-nytt skickas till [sftnytt@hotmail.com](mailto:sftnytt@hotmail.com). Om ni inte har fått något svarepost inom en vecka skicka dokumentet igen.

Bidrag med vanlig post kan skickas till Isabella Hag, 4:e Långgatan 20, 413 27 Göteborg

Adressändringar skickas till föreningens sekreterare: [sofia.carlsson@jamtli.com](mailto:sofia.carlsson@jamtli.com)

## Ordförande har ordet

Hej alla medlemmar.

Roligt att så många kunde komma till höstmötet i Borås den 16 september, vi blev faktiskt 20 st tillslut som njöt av det vackra vädret och för en gångs skull hade tid att prata och uppdatera oss om varandras arbete. Det finns önskemål om att låta olika personer kort presentera sitt arbete i SFT-nytt. Detta för att öka kunskapen om vad andra arbetar med men även för att presentera medlemmarna närmare för varandra. Det kommer ju nya medlemmar hela tiden och de kan ju omöjligt vara så uppdaterade på andras inriktning och kompetens som de som känner många medlemmar personligen. I detta ingår förstås också att låta studenter och nyutexaminerade presentera sig själva och sina uppsatser för de blivande kollegor som ju borde vara den mest hängivna läsekretsen, men hur många av oss läser alla publicerade arbeten från konservatorsprogrammet?

Själv arbetar jag just nu för en relativt nystartad myndighet kallad Statens musikverk som ansvarar för Musik- och teatermuseet. Man har nyligen emottagit Marionettmuseets samling som donation och detta material skall nu sammanföras med övriga teaterhistoriska samlingar i två nya magasinlokaler i Depå Munkhättan. På min lott ligger nu att beräkna inredning till dessa samt administrera och utföra flytt och uppackning av flera externa magasin som jag ännu inte sett i verkligheten, helst före årsskiftet. Aldrig trodde jag väl under utbildningen att mina mest användbara arbetsredskap skulle bli exceltabeller, miniräknare och laptop i kombination med stålhattkängor och snickarkilt. Det vore kul att läsa om vad ni andra faktiskt gör på jobbet.

Kajsa Hammarsten

## Redaktörernas rader

I det här numret hörsammar redaktören initiativet från ordföranden och bidrar med en tentamensuppgift i kursen "Integrated Conservation" vilken berättar något om vad vi gör på konservatorsprogrammets masterutbildning i Göteborg. Det är en ganska utförlig text om Bohusslöjd, en hemslöjdsbutik i Göteborg som lades ner år 2010, och har tagits med eftersom det inte var alltför många bidrag till SFT-nytt denna gång. Nästa nummer av SFT-nytt utkommer i februari-mars nästa år. Håll till godo med höstnumret!

## Ny bok i Textilkonservering – Artiklarna

### **Våga välja! Åt vem sparar vi och varför?**

*Karin Falk Dreier, Ingeborg Skaar*

**Porträtt:** Eva Möller

*Interjuad av Gunilla Törnvoall*

**Porträtt:** Gunilla Lagnesjö

*Interjuad av Gunilla Törnvoall*

**Porträtt:** Kerstin Petersson

*Interjuad av Gunilla Törnvoall*

**Porträtt:** Catharina Sack

*Interjuad av Gunilla Törnvoall*

### TEXTILKONSERVATORNS ROLL

#### **Att samarbeta– vansinnigt kul, eller frustrerande?**

*Evelina Sand*

#### **Privat konserveringsateljé för textil**

*Kicki Kiroall Hanses, Birgitta Andersson*

#### **Textilkonservering på Etnografiska museet**

*Kerstin Petersson*

### PREVENTIVT

#### **Samlingsbevarande – i vilken ända skall vi börja?**

*Kaisa Bengtson*

#### **Fanförvaring på Armémuseum. Förvaring av plan textil**

*Anna Ehn Lundgren*

#### **Att hålla hus – housekeeping på svenska**

*Lisa Nilsen*

### ”UTSTÄLLNING”

#### **Titel**

*Anna Javér*

#### **Ett skepp kommer lastat!**

*Maria Franzon, Rebecka Enhörning*

### KYRKAN

#### **Kyrkotextil – ett praktiskt och administrativt arbete**

*Lotti Benjaminson*

#### **Skadeinventering av textil i Växjö stift 2008-2010**

*Evelina Sand, Karin Falk Dreier, Linda*

## KONSERVERING

### **Färgning av textila konserveringsmaterial**

*Kajsa Hammarsten*

### **Att dammsuga ett kulturarv**

*Lotti Benjaminson*

### **Offentlig textil konst**

*Kerstin Ljungkvist*

### **Konservering av textiltryck vid Musée de l'Impression sur Etoffes**

*Isabella Hag*

### **Sömnadskonservering**

*Johanna Nilsson, Margit Forsberg*

### **Laminering av textil**

*Pia Christensson*

### **En ömtålig glans – metalltrådar i textil**

*Margareta Bergstrand, Erika Hedhammar*

## MONTERING

### **Dräkt på plast – dräktmontering med polykarbonat**

*Anna Ehn Lundgren*

### **Monteringar av vägghängd textil**

*Anne-Marie Ryding*

## HÄLSORISKER

### **Att arbeta med otyg. Kemiska hälsorisker inom textilkonservering**

*Evelina Sand*

### **Flamskyddsmedlen och konservatorn**

*Cajsa Hallgren*

### **Hantering av giftiga föremål. Ett uppkningsprojekt på Etnografiska museet**

*Margit Forsberg*

### **Bekämpningsmetoder mot skadedjur på museer**

*Irma Wallenborg*

### *Författarpresentationer*



Foto: Isabella Hag

Dockor till utställning vid Musée Galliera i Paris 2008.

## Ljus på museum – efter glödlampan

Den 1 november 2010 anordnade Konservatorskolen i Köpenhamn en endagskurs med föreläsningar på temat ljussättning på museum och då med tonvikt på den nya LED-tekniken.

Kursen bestod av fyra föreläsningar och dagen avslutades med möjligheten för oss åhörare att ställa frågor till föreläsarna. Bland föreläsarna fanns Bent Eshøj från konservatorskolen i Köpenhamn som talade om ljus och belysning som fenomen och vad vi behöver tänka på och ha kunskap om som jobbar med utställning av föremål. Dessutom föreläste Poul Michael Petersen, forskare i ljus teknik och LED-system, på Fotonik, DTU, mer specifikt om LED-ljus.

I ett utställningssammanhang uppstår ofta en konflikt mellan bevarandeaspekten och tillgänglighetsaspekten. Som konservator vill vi ha:

- Lite eller inget synligt ljus
- Kort exponeringstid
- Låg eller ingen UV-strålning
- Låg eller ingen IR-strålning
- Låg färgtemperatur hellre än hög (d.v.s. rött ljus är bättre än blått)

Presentationen av föremålet kräver däremot bl.a.

- Tillräckligt med ljus för att kunna se detaljer och färger
- Ljus med lagom färgtemperatur
- Ljus med god färgåtergivning
- Formskapande ljus (för att återge tredimensionalitet och struktur)

Kravet på ljuskällan är alltså stor och glödlampan har uppfyllt mycket av detta, t.ex. kravet på god färgåtergivning. Det innebär att det belysta föremålet återspeglar föremålets färger så korrekt som möjligt, vilket kräver en ljuskälla som innehåller hela spektrat av synligt ljus, d.v.s. alla färger. Färgåtergivningen anges i ett Ra-index som går från 0-100 där redan en avvikelse på 5 d.v.s. ett Ra-index på 95 innebär en färgförändring som är synlig för blotta ögat. Glödlampan har fördelen att den innehåller en spektralkurva med liten andel blått och en hög andel rött ljus. Glödlampan har, tillsammans med dagsljus ett Ra-index som ligger på 99-100 d.v.s. en väldigt bra färgåtergivning. Det är detta man nu måste ersätta med andra ljuskällor när den vanliga glödlampan försvinner från marknaden.

Det finns flera alternativ till glödlampan på marknaden idag. Lågenergilampan är en mycket energieffektiv lampa som innehåller valda delar av synligt ljus. Den har ofta en topp i det gula spektrat och innehåller dessutom mycket blått ljus, lågenergilamporna har därför en dålig färgåtergivning och är därmed inget alternativ i utställningssammanhang. Det som däremot används i allt högre grad och som också var huvudfokus på denna kurs var LED-tekniken. Det talas ofta om LED-ljus som något enhetligt, men det fick vi lära oss är fel. Det är viktigt att veta att det finns LED-ljus av bättre kvalité och av dålig kvalité. Liksom lågenergilamporna innehåller LED-ljuset valda delar från ljusspektrat. LED-ljus av standardkvalité har ett spektra (färgtemperatur) som toppar i det gula ljuset, har hög andel

blått ljus men låg andel rött ljus och har därmed en dålig färgåtergivning med ett Ra-index på under 45.

Det finns dock LED-belysning av bättre kvalitet med ett Ra-index på över 80 och en färgtemperatur som innehåller ett bredare spektra med mer rött ljus men även här en ganska hög andel blått ljus, något man måste vara observant på i utställningssammanhang. Det är alltså viktigt att man sätter sig in i vilken typ av LED-lampor som köps in för att kunna bedöma ljusets skadlighet.

Under frågestunden kom det upp frågor som handlade om mätning av LED-ljus och om man använde sig av sina vanliga lux- och UV-mätare. Här var svaret att de mätningar vi vanligen gör, generellt är ganska godtyckliga. Lux-mätaren registrerar endast det ljus ögat kan uppfatta och säger inget om mängden energi ljuset innehåller. Exempelvis visar 100lux dagsljus och 100lux konstljus samma värde trots att vi vet att dagsljuset är skadligare. Detsamma gäller UV-mätaren som registrerar en viss del av UV-ljuset men undervärderar annat vilket gör att ett lågt värde på UV-mätaren inte per automatik betyder avsaknad av UV-ljus. Mätning av ljuset från en LED-lampa blir ännu känsligare eftersom kvalitén kan skifta så mycket. Köper man LED-lampor av bättre kvalitet kan tillverkaren ibland redovisa lampans spektralkurva. Men rådet från föreläsarna var att man, innan man köper in LED-ljus till sitt museum eller liknande, först undersöker ljuset med en spektrofotometer. En sådan är dock väldigt dyr och är inget enskilda museer själva köper in.

Rosenborgs slott i Danmark håller på att byta ut ljuset på deras museum till LED-ljus. Detta är ett arbete som pågått under flera år tillsammans med forskare på Fotonik, DTU och som de lagt ner mycket tid och pengar på. De har både bra och dåliga erfarenheter av LED-tekniken som de är villiga att dela med sig av. Förhoppningen är också att den forskningen som bedrivs vid Fotonik ska resultera i en LED-lampa som ska vara bättre lämpad för museiföremål, både när det gäller färgåtergivning och energiinnehåll.

Vi är många som redan kommit i kontakt i LED-ljus utan att egentligen veta så mycket om det. Kursen i Köpenhamn gav mycket matnyttig information, både om vad man ska tänka på som konservator, och att man har lite mer på fötterna i diskussionerna med de personer som faktiskt ljussätter eller köper in tekniken på museet. Det är lättare att ställa relevanta frågor med större kunskap.

Anna Adrian, Göteborgs stadsmuseum

# DIGITISATION OF MUSEUM COLLECTIONS by Anna Stow

## **Introduction**

In July 2011 I completed the 3-year Bachelors programme in Conservation of Cultural Property at Gothenburg University. The following article is a summary of my dissertation. My research included an electronic survey that was sent to members of SFT, so I wanted to share some of my findings.

Before taking this course I spent more than 10 years working in the automotive industry, where systemisation is key. I am always very interested to see how systemisation and procedures are being used in conservation. Use of databases in collection management is one example of systemisation. A museum conservator is one of the key users of this database, for example to find pieces in the collection, to record conservation treatments and to record condition reports in conjunction with loans.

Now the collections databases are being made searchable on-line as part the museum branch commitment to digitisation, and becoming part of the on-line information society. I wanted to understand the purpose of this digitisation: what are the aims? Are they being met and who are the users of the information? My starting point was to look at how those tools developed - how have museums published their collections, used images on catalogue cards, and then moved to computer based systems.

## **From boxes and cards to digital representation**

Catalogue index cards started to be used for internal records at the start of the 20<sup>th</sup> century (Waite, 1900 p.217), and often included drawings and watercolours. Figures 1 and 2 show examples. From the 1960s onwards museums introduced computers to manage their objects records (Williams, 1987). This made records keeping faster and more accessible to users within the museum, entries however are steered by the software and therefore restricted.

Museums came under pressure to digitise following the success of their library and archive partners. There are also government and EU level policies driving requirements for museums to give access to their collections, and a general felling that "if it isn't on the Internet it doesn't exist". So it seems that museums used the digital material that they already had available - namely the collections databases. These have been made available online without any adaptation for the user. Searching is limited to the terminology of the museum and the user may not always find what they are looking for. Given all of these reasons and pressures it is surprising that on average around only 5% of museums digital materials are available on the Internet (NUMERIC report). This can be compared to the typical 3% of holdings that are being used in exhibitions. Lack of funding is a reason given for slow progress. Figure 3 highlights the cost of digitisation compared to 100km of road, jet fighter planes and museum storage (Poole 2010, p.75-76).



## **Who is it for?**

Research has shown that the majority of users of collections on line are researchers, easily able to find what they are looking for (Ross & Terras, 2011). To attract other users museums need to make searching easier, and to place their holdings in the “workflow” of the user. This can be achieved by feeding to aggregate websites such as Kringla, or the Europeana portal, and by posting images on sites like Wikipedia and Flickr commons. To engage the new users the museum has to offer more than just images from the database, they need to add context and detailed information. They need to interact with the user and one way to do this is to allow tagging. This removes perceived barriers, searchability of the records is enhanced, the language helps curators to understand how to target their audiences and the words become a record of contemporary vocabulary (Cairns, 2011).

## **Impact of digitisation on the role of the conservator**

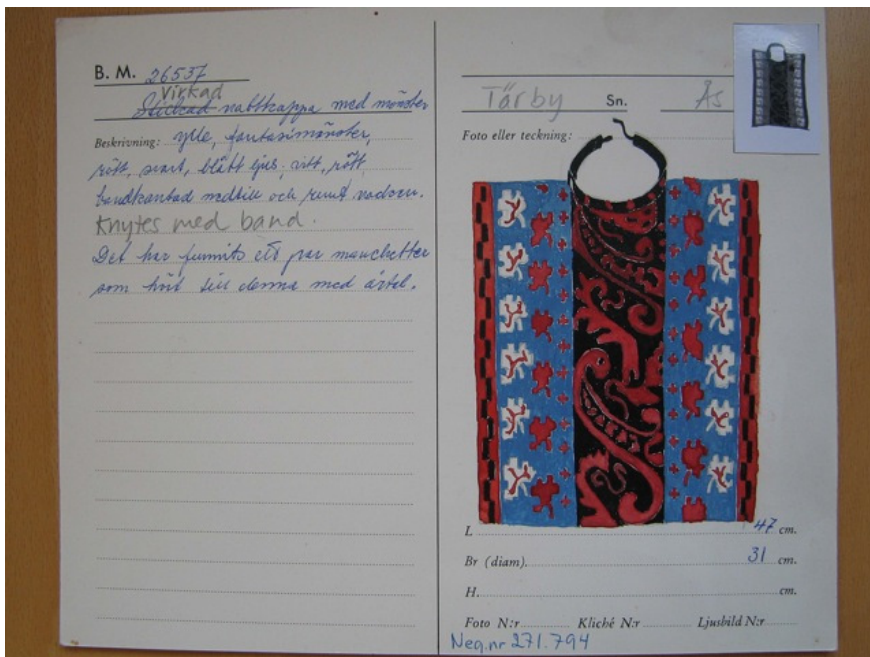
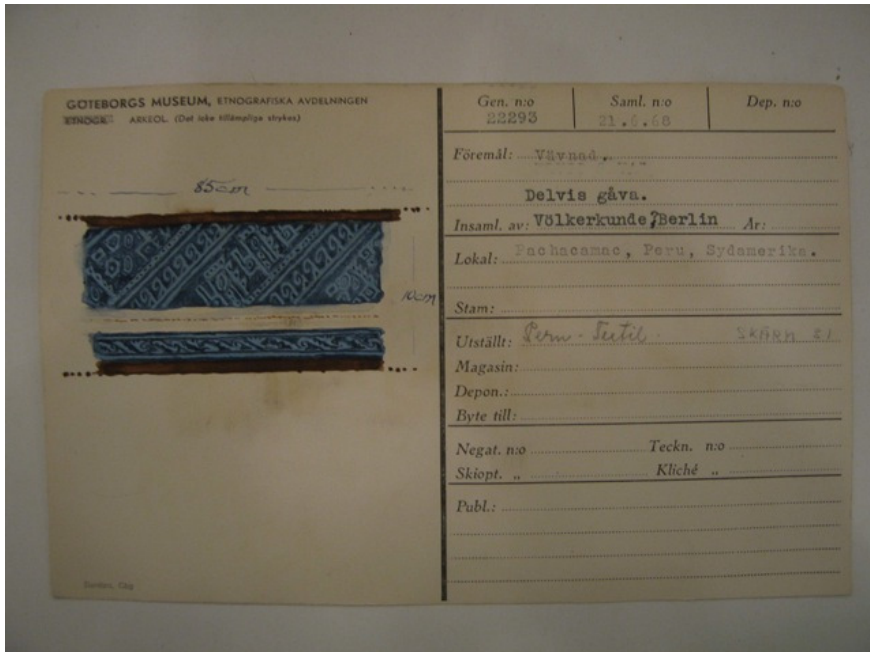
To understand the impact of digitisation on museum conservators I carried out an online survey distributed via mailing lists and the Kulturvårdsforum. I received 20 replies, mainly from textile conservators. I was restricted to 10 questions and the most significant findings can be seen in Fig 4. The role of the conservator is not significantly impacted by digitisation, where it is, the conservator is responsible for taking the photographs, or has increased workload due to loans as a result of publication. Objects do not receive conservation treatment prior to photographing. (It would be interesting to repeat the survey targeting conservators working with art on paper and archive materials to understand if there is a different approach). Digitisation started as a special project but is now routine. The majority of those who responded agreed that digitisation supported preventive conservation ideals. The object is accessible to the user without the need to handle it hence reducing wear and risk of damage, however respondents felt that access to the originals should still be promoted. Conservation of physical objects might be one of the areas that loose funding to digitisation. A surrogate has been produced and the original is no longer a priority.

## **Access**

In my research “access” was given as a key reason for digitisation. Other reasons actually become consequences - by making the database available online objects can be inspected prior to photographing, supporting collections inventory. Public awareness of the collections is increased, and it could be argued that they are being used.

Digitisation of museum collections can only be said to be a worthwhile effort if the digital records are viewed, enhanced and re-used. The goal of providing access to cultural heritage must evolve into engagement of users other than researchers and interaction with the users.

The full version of my kandidatuppsats, and others written by this year's paper and textile conservation graduates will be available at:  
<http://gupea.ub.gu.se/dspace/handle/2077/18656/browse?type=dateissuedby> the end of the summer.



References:

Cairns, Susan (2011). *Tag! You're it! What value do folksonomies bring to the on-line museum collection*. <http://conference.archimuse.com/mw2011>

NUMERIC report: *Developing a statistical framework for measuring progress made in the digitisation of cultural materials and content*. Available at <http://cordis.europa.eu>

Poole, Nick (2010). *The cost of digitising Europe's cultural heritage. A report for the Comité des Sages of the European Commission*. The Collections Trust. Available at <http://www.collectionslink.org.uk>

Ross C and Terras M (2011). *Scholarly information seeking behaviour in the British Museum online collection*. <http://conference.archimuse.com/mw2011>

Waite, Edgar R. (1900) *The card-catalogue system adapted to museum requirements*. Records of the Australian Museum.

Williams, David (1987). A brief history of museum computerization. In Parry, Ross (ed) (2010) *Museums in a digital age*. London, Routledge, p. 15-21

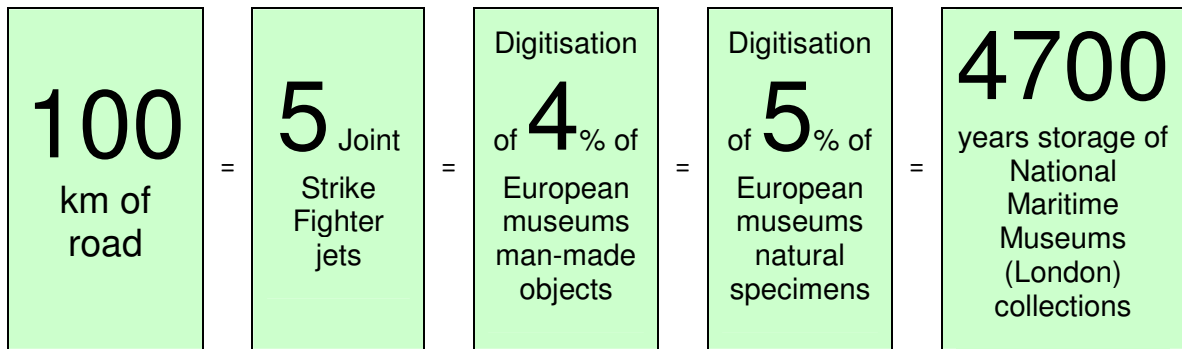


Fig 3: What can you get for 750 million Euros?

Does digitisation (creating records that can be accessed on-line) impact on your role as a conservator?						
Do objects receive conservation treatment prior to photography for records creation?						
How would you describe collections digitisation activities within your organisation?						
Digitising a collection might be seen to promote preventive conservation, since objects can be accessed without risk to the original.		Strongly	Quite strongly	Not much	Not at all	
	Agree	%	26.3%	63.2%	10.5%	0%
		count	5	12	2	0

Fig 4: Selected results from survey of museum conservators

Notera att i denna artikel finns en länk till de kandidatuppsatser som skrevs vid Konservatorsprogrammet 2011 (red. anm.).

## Ett märkvärdigt arkeologiskt fynd

Margunn Veseth sände ut ett utrop på SFT:s e-postlista den 19 september. Det handlar om en ca 1700 år gammal manskjortel funnen i ett gammalt jaktområde i Breheimen, en nationalpark mellan fylket Sogn och Fjordane och Oppland i Norge. Varma somrar och lite snö de senaste åren har gjort att fantastiska fynd från järnåldern blir allt vanligare i dessa trakter.

Här är ett par av bilderna som publicerats hos NRK i Norge:



Foto: Kulturhistorisk museum i Oslo



Foto: Kulturhistorisk museum, Oslo

En länk till artikeln på NRK's hemsida:

[http://www.nrk.no/nyheter/distrikt/hedmark\\_og\\_oppland/1.7784504](http://www.nrk.no/nyheter/distrikt/hedmark_og_oppland/1.7784504)

# Bohusslöjd – hundra år av hjärtans lust och misströstan

av Isabella Hag

## Inledning

### Bakgrund

Hemslöjdsverksamheten i Sverige har sedan den startades runt sekelskiftet 1900 åtagit sig bevarandet av traditionellt svenskt konsthantverk där det konstnärliga var betydelsefullt. Hemslöjden hade ursprungligen tydliga nationalromantiska drag och värnande om skapande i hemmet och småskaligt hantverk på landsbygden. Den tidiga Hemslöjden hade ett filantropisk synsätt på sitt uppdrag.

Med kulturhistorisk kunskap och blick för estetiskt värde byggde Hemslöjden upp ett anseende som viktig faktor i svenskt kulturliv med höga kvalitetskrav och traditionalism som motto. Dess storhetstid var under 1960-talet med betydande kursverksamhet. Hemslöjden har under hela sin historia tagits igenom olika ekonomiska svårigheter, som införandet av arbetsgivaravgift där till exempel slöjdarna hamnade utanför, då högre priser i affären inte gav utdelning till dem, och allmänt förändrade konsumtionsmönster.

Hemslöjden i Sverige (SHR) hade som mål en hemslöjdsförening i varje landskap. Centralt för verksamheten var försäljning i egna butiker av framförallt regionala produkter vilka är närproducerade och ofta utförda av material från närområdet. Många av dessa butiker är idag nerlagda, en process som sattes igång på 1970-talet.

Konstnärer, konsthantverkare och slöjdare har varit (och är) verksamma inom rörelsen. Hemslöjdskonsulenterna, förespråkare för svenskt kulturhantverk, var länge knutna till Hemslöjdens butiker både som yrkesutövare och praktikanter. I samband med förändringar i regionen i Västra Götaland runt år 2000 kom hemslöjdskonsulenterna att ingå i landstinget och senare i ett nytt kulturpolitiskt program som samlar olika kulturarbetare där målet är större samverkan. Den i Göteborg verksamma Bohusslöjd lämnades därhän, utan hemslöjdskonsulenternas aktiva stöd. Butiken Bohusslöjd lades ner år 2010 och Göteborg förlorade därmed en estetiskt värdefull samlingspunkt och inspirationskälla och slöjdare och konsthantverkare förlorade ett viktigt ställe för att nå ut till sina köpare.

Hemslöjden har under 1900-talet visat tecken och vilja på förnyelse, men ändå behållit sin starka identitet som traditionsbärare.

## Syfte/Frågeställningar

Syftet är att utifrån olika perspektiv belysa nedläggningen av butiken Bohusslöjd, föreningen bakom butiken och dess roll i Göteborgs kulturliv. Ett kulturarv har försvunnit. Vad säger det om kulturpolitiken i Västsverige? Ingångar i artikeln är försök till nationellt, regionalt, lokalt och historiskt perspektiv. Målsättningen är att få ett svar på frågan varför Bohusslöjd vid Avenyn flyttade och lades ned ett par år senare, år 2010. Vad är huvudorsaken till att Bohusslöjd inte klarade sig kvar på Avenyn, där de hade sin lokal från 1940 till 2008? En allt hårdare fastighetsmarknad i stadskärnan? Kan även brist på förnyelse inom organisationens uppbyggnad och dess medlemmar spela en roll?

## Metod

Formen är en artikel som ett debattinlägg i kursen Integrated conservation vid institutionen för Kulturvård vid Göteborgs universitet. Den bygger på intervjuer med människor verksamma inom Hemslöjd och inom kulturpolitik i kommun och region. Anneli Palmsköld, vid institutionen för Kulturvård, har kommit med en mängd synpunkter och litteraturförslag i det inledande informationssamlandet. Tidigare artiklar och böcker om hemslöjd och Hemslöjden varav flertalet skrivits ned i litteraturlistan utgör kunskapsunderlag för artikeln.

## Tidigare forskningsläge

I *Den svenska nyttan* (red. G. Lundahl) beskrivs de möjligheter till forskning om denna del av 1900-tals historien vilken är alltför eftersatt av svenska samhällsforskare. Etnologer, ekonomhistoriker och historiker har nästan helt tappat intresset för detta kulturarv. Om Bohusslöjd finns endast en skrift publicerad i samband med en jubileumsutställning från 2006, *Bohusslöjd – hundra år av hjärtans lust*.





# Bohusslöjd

## Inledande ord

I nära sjuttio år låg affären Bohusslöjd på Kunsportsavenyn och kom att betyda mycket för stadens och traktens kulturintresserade. Hit kunde man gå för att se vackra föremål som tillverkats av hemslöjdare i närområdet eller från småindustri runt om i Sverige. Presenter inhandlades här, produkter som fick representera "det goda livet" i träslöjd, textil, smide, keramik med mera. När Bohusslöjd tvingades att flytta till en bakgata i närheten var det många som sörjde de stora skyltfönstren med estetiskt utställda slöjdprodukter som gav Avenyn en kulturell, historisk och regional identitet.

Det finns fler hemslöjdsbutiker som har ekonomiska svårigheter och som måste hitta nya vägar för att finansiera sin verksamhet.<sup>1</sup> På anslagstavlan i Leksands hemslöjdsbutik står det "Ditt engagemang i Hemslöjden innebär att vår slöjd- och konsthantverkstradition kan bevaras och utvecklas. Du bidrar även till att föra vårt kulturarv och våra dräkttraditioner vidare till kommande generationer". Med 1000 kr i insats blir bidragsgivaren andelsägare i föreningen och får även en rad andra förmåner. Uppropet ligger också utlagt på deras hemsida.<sup>2</sup> Skulle ett liknande anslag ha lagts på Göteborgs stads bord eller satts upp på butikens dörr då det började gunga i föreningens ekonomi i början av 00-talet?

## Definition av begreppet hemslöjd

Fram till slutet på 1970-talet fanns det en hemslöjdsbutik i nästan varje större svensk stad. I Västra Götaland bildades en hemslöjdsförening i varje kommun, något som är unikt i Sverige. Vad menas då med hemslöjd?

Hemslöjd är ett svårdefinierbart begrepp och många av oss har olika föreställningar om hemslöjden. Kanske ser vi framför oss svarvade skålar, en snidad fågel, konstfullt vävda trasmattor, halmfigurer till julgranen eller julbonader. En hemslöjdare är en väverska eller en slöjdare som leende och stolt visar fram sitt verk, vilket är grundat ur en tradition av slöjdande allmoge, en binäring och en livsnerv för kreativiteten i det gamla svenska bondesamhället. Idag är det oftast hemslöjdarens egna idéer och mönster som ligger bakom utförandet medan det i första delen av 1900-talet mer var regel att en formgivare utförde mallen inspirerad av äldre mönster. Begreppet hemslöjd är dock bredare än så, det kan vara traditionsbundet eller musealt men det är också nyskapande och nytänkande

---

<sup>1</sup> Halmstads hemslöjdsbutik lägger under hösten 2011 ner sin verksamhet (red. anm.).

<sup>2</sup> [http://www.leksand.org/images/andel\\_web.pdf](http://www.leksand.org/images/andel_web.pdf)



moderna föremål. Utmärkande är att det nära nog alltid handlar om närproducerade material och god hantverkskunskap, alltså av hög kvalitet.

Diskussionen om vad hemslöjd är för något har funnits sedan det myntades i ett bevarat mötesprotokoll från år 1899. Husflit och konstslöjd låg till grund för ordet.<sup>3</sup> Husflit heter idag motsvarande (i hög grad levande) verksamhet i Norge.

Redan från starten såg många av den tidens konsthantverkare med oblida ögon på den rörelse som nu startat. Den begynnande hemslöjden hade beskyddare inom den kulturella och den ståndsmässiga eliten. Svensk hemslöjds ordförande fram till år 1949 var prins Eugen och Lilli Zickerman (1858-1949), hemslöjdens eldsjäl och grundare, var en societetsdam från Skövde. Man såg hemslöjden som en allvarlig konkurrent till den tidens konsthantverk, inspirerad av allmogekultur och arts&craftsrörelsen i England.

Med verksamheten ville Zickerman skapa ett försäljningsnätverk mellan stad och landsbygd och därmed skapa möjligheter för landsbygdens invånare att leva kvar och inte uppslukas av "den sedeslöshet och rotlöshet man uppfattar som en följd av växande proletarisering och urbanisering".<sup>4</sup> Dessutom skulle traditioner i mönster och hantverkskunskap föras vidare till nya generationer. Det konstnärliga uttrycket betonades och nyskapande utifrån traditioner var man inte främmande för utan det uppmuntrades.<sup>5</sup>

Den kritik som Lilli Zickerman mötte kom från olika håll och handlade bland annat om att hon var för kommersiell, inte tillräckligt vetenskaplig i sitt tillvägagångssätt vid insamlande av mönster och föremål och därmed hotade ortskaraktärerna, men även att liknande lokala initiativ berövades sina slöjdare då de hellre sålde sina produkter till Svensk hemslöjd.<sup>6</sup> Zickerman skapade en affärsrörelse som sponsrade och sporrade ett utövande konsthantverk med rötterna i allmogen. Många såg industrialismen som ett hot och behovet av att värna binäringarna från bondesamhället som en del av svenskt kulturarv var angeläget för många i svenskt kulturliv under första delen av 1900-talet. Varför har denna skara av entusiaster krympt och inte förnyats? Idag ses hemslöjdsrörelsen som "ett allt rostigare och mer ovidkommande bispår till 1900-talets högteknologiska järnvägsspår [...] som fört oss in i den moderna världen".<sup>7</sup> Maths Isacson, professor i ekonomisk historia, listar några av de områden i vilken hemslöjdens roll i 1900-talets samhällshistoria borde vara betydelsefull men som är mycket litet uppmärksammade av forskare idag. Han nämner bland annat makten och inflytandet på lokalplanet, kulturarvets symboliska värde och betydelse vid stora samhällsförändringar, värderingen av olika sysslor och återbruket av äldre yrkeskunskaper.<sup>8</sup>

---

<sup>3</sup> Lundahl (red) (1999) s. 207

<sup>4</sup> Ibid s. 11

<sup>5</sup> Ibid s. 209ff

<sup>6</sup> Ibid s. 224

<sup>7</sup> Ibid s. 19

<sup>8</sup> Ibid s.20

Birgitta Magnusson, pensionerad vävlärlarinna, är engagerad i Halmstads hemslöjdsbutik, Halländska hemslöjden, vilken nu också är hotad av nedläggning. Magnusson undrar varför hon fortfarande håller på inom hemslöjden, har rörelsen överlevt sig själv flera gånger om? Hennes ideella engagemang får dock en mening varje gång någon kommer in i butiken och frågar om en vävnota eller förklaringen till ett broderimönster, eller då hon ser glädjen i det egna skapandet hos barnen i hennes slöjdverksamhet för barn i Kungsbacka. Slöjdande i dess olika former är ett viktigt alternativ för en aktiv fritid där skapande ger självförtroende, något som behövs i vår datoriserade högteknologiska era.<sup>9</sup> Isacson återigen beskriver en växande grupp människor som vänder sig bort från massproducerade ting, och gärna vill ha tillgång till produkter av hög kvalitet som tillverkats med minsta möjliga påverkan på naturmiljön.<sup>10</sup>

## Något om Bohusslöjds historia och dagsläget

Föreningen Bohusslöjd kallades fram till mitten av 1930-talet Konstfliten och bytte lokaler för försäljning de första åren innan man fick sina lokaler 1940 i det nybyggda huset på Avenyn nr. 25. Mot slutet av 1940-talet förvärvades de första vävstolarna och en vävateljé bildades som hade sin största blomstring under 1960-talet. Bohusslöjd hade tidigt i sin verksamhet produktion till inredningsbutiker och samarbetade bland annat med de verkstäder som tillverkade Lindomemöbler.<sup>11</sup> Textilanknytningen till Bohusslöjd har varit stark under hela 1900-talet då flera föreståndare för butiken varit textilkonstnärer eller forskare i folklig textilhistoria. Det var Lilli Zickerman som tog initiativet till Bohusslöjd genom att kontakta flera framstående kulturpersonligheter i Göteborg som år 1906 bildade Konstfliten. I den första styrelsen satt bland andra Sigfried Ericsson, Carl Wilhelmsson, Hans Hedlund och Yngve Rasmussen, uppburna arkitekter och konstnärer, ordförande var boktryckaren Waldemar Zachrisson.<sup>12</sup>

Inom hemslöjden i Västsverige verkade Bertha Kleberg (1854-1921), hon tog fram förslag till bohusträkan och samarbetade då med föreningen. Konstfliten bekostade mycket av hennes arbete och en av de kvinnodräkter som blev resultatet är än idag mycket populär och såldes i butiken både som materialsats och färdig dräkt.<sup>13 14</sup>

En viktig inkomstkälla under de annars ekonomiskt kärva tiderna under och efter första världskriget var de färglösa mattor i trensaflossa som butikens föreståndare Evald Hedberg formgav. De hade egentligen mycket litet att göra med idén om

---

<sup>9</sup> Telefonsamtal med B. Magnusson 2010-12-17

<sup>10</sup> Lundahl (red) (199) s. 41

<sup>11</sup> Axel-Nilsson & Hallén (2006) s. 13

<sup>12</sup> Ibid s. 8

<sup>13</sup> Ibid s.15

<sup>14</sup> Centergran (2001) s. 25

hemslöjden som traditionsbärare av allmogens formspråk men de var av gediget hantverk och mycket hållbara.<sup>15</sup>

Under mitten av 1930-talet fanns tankar på nedläggning av verksamheten men den bestod bland annat på grund av engagemanget från den då nye landshövdingen Malte Jacobsson (1885-1966). Hans intresse för frågor om sysselsättning hos arbetarklass, som stenhuggar- och fiskarfamiljer i Bohuslän under dessa hårda tider, ledde till ett större samarbete med den så kallade slöjdnämnden och deras nyligen anställda hemslöjdskonsulenter. Landshövdingens första hustru Emma Jacobsson startade "Bohus stickning" under 1930-talet, en affär och ett varumärke som hon lämnade över till Bohuslörd 1969.<sup>16</sup>

Bohuslörd producerade till Svensk hemslöjd i Stockholm och hemslöjdsrörelsen var en viktig medarbetare i Swedish Modern vilket var ett koncept som lanserades utomlands på 1940-talet efter andra världskriget.<sup>17</sup>

Under 1940- och 1950-talen växer sig Bohuslörds verksamhet allt starkare och 1960-talet var föreningens mest aktiva och inkomstbringande år. Det hölls en mängd kurser i bland annat vävning, broderi och knyppling och samarbetet med hemslöjdskonsulenterna var omfattande.<sup>18</sup> Virkade spetsar har tillverkats i bygderna åtminstone fram till 1960-talet för att säljas i Bohuslörds affär. Formgivaren Monica Hallén skriver i *Bohuslörd – Hundra år av hjärtans lust*: "Om man som den 70-åriga virkerskan har 25 kronor per månad i folkpension och förtjänar ytterligare 10 kronor på sin virkning är det verkligen inte att förakta".<sup>19</sup>

1970-talet var början på ännu en nedgångsperiod, men föreståndarinnan Astrid Johansson ledde med säker hand Bohuslörd genom tiden ända fram till år 1995.<sup>20</sup>

Våren 2010 hade hemslöjdsaffären Bohuslörd planer på en satsning på galleriverksamhet runt nyskapande slöjd för barn och ungdomar. Man hade då tvingats att lämna lokalen på hörnet Avenyn och Kristinelundsgatan, som varit Bohuslörds butiklokal sedan 1940. Den nya lokalen låg på en undanskymd parallellgata till Avenyn och det visade sig snart att den kundkrets som Bohuslörd hade och framförallt de turister som brukade stanna till och handla en souvenir från trakten eller nationen, inte hittade till den nya adressen på Teatergatan. Det blev nödvändigt för föreningen Bohuslörd, en ekonomisk förening som sedan 1980-talet stått utanför Svenska Hemslöjdsföreningars Riksförbund (SHR) att söka bidrag från Göteborgs kommun för en fristående verksamhet i butiken avsedd att främja intresset för hemslöjd hos barn och ungdomar. SHR hade under 80-talet helt ombildat sig till en ideell förening. Två gånger sökte man ett bidrag om projektstöd från Enheten för Kulturstöd och konst och två gånger blev det avslag.<sup>21</sup>

---

<sup>15</sup> Axel-Nilsson & Hallén (2006) s. 16

<sup>16</sup> Ibid s. 16-18

<sup>17</sup> Ibid s. 8

<sup>18</sup> Ibid s. 20

<sup>19</sup> Ibid s. 39

<sup>20</sup> Ibid s. 20

<sup>21</sup> Telefonsamtal med M. Rinaldo 2010-12-14 och 2010-12-21

Andreas Roth, vid enheten för Kulturstöd och konst, som behandlade bidragsansökan och som tog beslutet, säger sig inte ha vetat något om Bohusslöjds ekonomiska situation och om den förestående konkursen. Det kommer in ett mycket stort antal ansökningar till enheten, ofta handlar det om att stödja en enskild konstnär och att främja det nyskapande konstnärliga uttrycket.<sup>22</sup> Fyra olika målgrupper ingår i projektstödet: att projektet "syftar till förnyelse av konstnärliga uttryck och/eller produktionsformer, bidrar till kulturell mångfald, strävar efter att nå nya publikgrupper eller riktas till barn och ungdom".<sup>23</sup> Roth anser att den intresserade målgruppen för Bohusslöjds verksamhet, konsumenter och publik, bestod av en liten målgrupp som lämnade Bohusslöjd vid flytten till Teatergatan. Det kan ha varit fel stöd man sökte från kommunen, anser Roth, och nämner avdelningen för kulturarvsfrågor men kan inte ge besked om att man hänvisade Bohusslöjd vidare eller erbjöd dem kontakt med en handläggare. Andreas Roth hade gärna sett en längre, fördjupad diskussion med hemslöjdsföreningen och där diskuterat det faktum att "tiden sprungit lite i förväg". Större tecken på förnyelse behövdes än vad som visades i ansökningshandlingarna. Så här i efterhand håller Roth med om att Bohusslöjd inte kunde vara alltför radikala och att det är svårt att slåss när man tyngs under ekonomiska bördor.

De höjda hyror som blev Bohusslöjds fall är ett generellt problem, säger Andreas Roth, innerstadens hyresintäkter förutsätts hela tiden stiga och många kulturinstitutioner måste söka anslag inkom för att klara hyran, något som kulturnämnden i Göteborg inte kan försvara. Kulturförvaltningen försöker lösa problemet med en dialog med de större fastighetsförvaltarna i Göteborg.<sup>24</sup>

## Bohusslöjd och Avenyn nr. 25

Wallenstam är en av stadens större fastighetsförvaltare. Det är ett börsnoterat bolag som ständigt expanderar och 2002 tog man över fastigheten på Kungsportsavenyn nr. 25 där butiken Bohusslöjd funnits sedan 1940. Direkt började man yrka på hyreshöjning med över 60% något som Bohusslöjd snart gick till Hyresnämnden med. De kom till förhandlingsbordet under 2005 och Wallenstam sänkte hyresanspråken till en 45% höjning. Affärens ekonomiska förutsättningar tillät inte en sådan kraftig hyreshöjning och året därpå, efter en uppskattad jubileumsutställning på Röhsska museet fick Bohusslöjd säga upp kontraktet och flytta från Avenyn. Det var början till en snabbt nedåtgående spiral, börsnedgång i omvärlden och svårigheter att locka folk till den nya mer undangömda adressen bidrog till att verksamheten inte längre fungerade. I februari 2010 begärdes den ekonomiska föreningen i konkurs utan ackord eller förlikning.<sup>25</sup>

---

<sup>22</sup> Telefonsamtal med A. Roth 2010-12-16

<sup>23</sup> Göteborgs stad. Ansökan om projektstöd. 2009-09-15

<sup>24</sup> Telefonsamtal med A. Roth 2010-12-16

<sup>25</sup> Telefonsamtal med M. Rinaldo 2010-12-14 och 2010-12-21

Wallenstam var en betydelsefull aktör i processen, man kunde ha varit mer tillmötesgående och sett Bohusslöjd som inte enbart en affärsverksamhet med förhållandevis låg omsättning, utan som en prydnad för Avenyn och viktig för kulturmiljön och kulturlivet i staden, en del av dess mångfald. Wallenstam borde ha sett Bohusslöjd som en resurs och ett ansikte utåt för Göteborgs kulturprofil regionalt, nationellt och internationellt. Från Wallenstam känner man sig utpekade i media som skurken i dramat och påstår sig vilja gottgöra det hela med en under året 2010 uttalad satsning på att bevara Kungsportsavenyn som en paradgata med kulturinslag, ett par år efter det att Bohusslöjd tvingats ifrån sina lokaler.<sup>26</sup> Det ska nu bli ännu attraktivare att bo och driva butik längs och nära Avenyn. Wallenstam planerar en miljardsatsning med bland annat gallerior och nya bilgarage och att spårvagnarna ska försvinna, Wallenstam har fått kommunen med på tåget!<sup>27</sup>

Även konsthantverkskooperativet Lerverk har fått flytta från sitt synliga läge vid Grönsakstorget medan kooperativet Sintra precis har klarat sig kvar i Haga/Linné. Det finns alltså tydliga tecken på en allt mer kommersiell och anonymiserad stadskärna vilket blir resultatet då marknadskrafter i allför hög grad får styra. I en artikel i Kulturmiljövård förespråkar professor Bengt OH Johansson en vital och levande innerstad. Förutsättningen är att det finns intressanta möten mellan olika verksamheter, småaffärer och expansiva kontor, en blandning av olika hantverk och lönsamma företag. Tidigare generationers positiva bidrag bör tas tillvara och sociala nätverk bibehållas så att kulturmiljön förblir en viktig faktor för en långsiktigt hållbar stadsmiljö.<sup>28</sup>

## Nutida Hemslöjd

Det finns idag 23 hemslöjdsbutiker i Sverige. Många butiker lades ner i början 1980-talet också om hemslöjdföreningarna levde vidare. Det är tydligt att en attitydsförändring bland hemslöjdskonsulenter skedde samtidigt under 1970-talet, hemslöjd skulle varken vara något exklusivt eller lönsamt för hantverkaren eller distributören. "Skapande för skapandets egen skull" tycktes vara mottot, tanken om slöjden som en binäring eller ett försörjningsalternativ var försvunnen hos många hemslöjdskonsulenter och slöjdare. Samtidigt finns det konsulenter som anser att "hemslöjden måste bära sig själv för att inte bli museal", citatet kommer från ett samtal med Margareta Rinaldo som förestod butiken Bohusslöjd.<sup>29</sup> Med det menas att den ekonomiska drivkraften höjer kvaliteten och införlivar produkterna på marknaden och dess krav på nydaning.

---

<sup>26</sup> Telefonsamtal med Peder Wahlgren, Wallenstam 2010-12-08

<sup>27</sup> <http://www.wallenstam.se/om/projekt11/Lokaler/Goteborg/Detailj/?ProjectId=2580>

<sup>28</sup> Kulturmiljövård (1996) s. 110-112.

<sup>29</sup> Telefonsamtal med M. Rinaldo 2010-12-14 och 2010-12-20

Eva Ohlsson, kanslichef för Nämnden för hemslöjdsfrågor i Stockholm beskriver hemslöjdsbutikerna i varma ordalag, hur den upprätthåller kvalitetskrav och om dess kulturuppdrag. Hemslöjdens butiker är en egen kulturinsats. Eva Ohlsson för samtalet in på några andra spår i sammanhanget. Runt om i Europa får produkter av olika slag från den egna regionen allt större betydelse för regionens turism. Det postindustriella samhället har ett stort behov av turism för sin ekonomi och för sysselsättningen. Med nygamla arbetsmetoder drivs också samhället i en mer hållbar riktning socialt, ekonomiskt men även ekologiskt då negativ påverkan på naturen ofta minskar. Man satsar därför i Europa också kulturpolitiskt på att främja olika former av slöjdande och konsthantverk. I Sverige har ett nytt begrepp vuxit fram som kallas kulturekonomi och som kan sammanfattas med orden "utan kultur ingen tillväxt". Vi hemslöjdskonsulenter måste bli bättre på att tala högt, menar Eva Ohlsson, att få igång diskussionen med kommunpolitiker om de här mycket viktiga frågorna.<sup>30</sup> Nu har de ekonomiska nationella bidragen dessutom samlats i en enda pott som delas med stora institutioner såsom Göteborgs Stadsteater, Konstmuseet och Göteborgsoperan. Det finns inte längre någon öronmärkning av statens kulturbidrag.<sup>31</sup>

Ordförande Maths Lindberg för Göteborgsslöjd, en hemslöjdsförening med medlemmar främst från trakten mellan Göteborg och Kungsbacka, anser också att hemslöjdarna är dåliga på att göra sina röster hörda. Det gäller både i politiska och ekonomiska sammanhang och det känns ofta som att arbeta i en uppförsbacke, borde det inte vara hemslöjdskonsulenterna som talar för slöjdarna? Ett mycket enkelt sätt som kommunen kunde stöttat Bohusslöjd, och som Lindberg nämner, vore att handla presenter/souvenirer till delegater, ambassadörer och andra som besöker staden i butiken Bohusslöjd. Margareta Rinaldo berättar att kommunen har köpt in produkter från Bohusslöjd genom åren, men att man också införskaffat dem med hjälp av hemslöjdskonsulenterna, bland annat för att få det billigare<sup>32</sup>. Det har alltså inte varit någon regel från kommunen sida. "Kommunen är flata när det gäller sådant här" säger Maths Lindberg.

Göteborgsslöjd är en ganska stor ideell förening men endast ett fåtal sålde något via Bohusslöjd, mycket för de höga kvalitetskrav som Bohusslöjd hade och att man från distributören främst ville ha yrkesverksamma slöjdare och inte hobbyutövare.<sup>33</sup>

Hemslöjdskonsulenterna som i stor utsträckning lämnade den kommersiella verksamheten på 1970- och 1980-talen, sitter idag tillsammans med konsulenter inom andra kulturområden i samma lokaler som Byggnadsvård Nääs, nära Floda alldeles utanför Göteborg.

---

<sup>30</sup> Telefonsamtal med E. Ohlsson 2010-12-21

<sup>31</sup> Telefonsamtal med M. Lindberg 2010-12-16

<sup>32</sup> Telefonsamtal med M. Rinaldo 2010-12-14 och 2010-12-20

<sup>33</sup> Telefonsamtal med M. Lindberg 2010-12-16

## Hemslöjdskonsulenterna

Som namnet antyder är hemslöjdskonsulenterna en yrkesgrupp som uppstått inom hemslöjden, både dess ideella och kommersiella verksamhet, vilka fram till och med 1970-talet inte var åtskilda. Senare lämnade konsulenterna affärsverksamheten, de blev mer fristående och i Västsverige kom de att ingå i VG-regionen och Västarvet. De hemslöjdskonsulenter som kontaktats har haft nära samarbete med Bohusslöjd på olika sätt. Eva Ohlsson vid Nämnden för hemslöjdsfrågor arbetade i affären som nyutbildad, hemslöjdskonsulent Thomas Lööf medverkade i utställningsarbetet kring jubileumsutställningen "Bohusslöjd – hundra år av hjärtans lust" på Röhsska museet och hemslöjdskonsulent Susanne Harrysson samarbetade med Margareta Rinaldo och är insatt i näringsfrågor inom slöjdande.

Thomas Lööf uttrycker de utövande slöjdarnas besvikelse över att inte Göteborgs stad gjorde mer för att rädda Bohusslöjd. Då han inte arbetat tillräckligt länge inom regionen (5 år) kunde Lööf blott mer allmänt förordade nytänkande inom organisationen, som till exempel bildande av kooperativ med utövande konsthantverkare för att skapa större delaktighet och förståelse för arbetet med affären, och att sträcka ut handen till Göteborgsslöjd. Thomas Lööf håller med om hur viktig lokalen på Avenyn var "göteborgarnas skyltfönster" och han saknar den fasta punkten Bohusslöjd.<sup>34</sup> Man får förmoda att lokalen var avsedd för Bohusslöjd då den byggdes då föreningen en gång grundades av framstående arkitekter från Göteborg.

Hade Bohusslöjd behållit sitt medlemskap i Svenska hemslöjdsföreningarnas riksförbund (SHR), kunde de då klarat sig bättre i de ekonomiska kriser som ledde till konkurs och upplösning av föreningen? Susanna Harrysson anser att föreningen hade haft större chanser till att klara sig med ett värnande från riksförbundet och Bohusslöjd därmed inte kunde avfärdas som endast ett ekonomiskt vinstdrivande företag. Hon nämner att de flesta av de utställande hemslöjdarna i butiken var egenföretagare men att det finns fler kanaler för hemslöjdare; mindre butiker med slöjd, museibutiker, julmarknader och vårmärknader med mera. Harrysson nämner planer på att starta en ny hemslöjdsbutik i Göteborg, "ett kluster" med café, bokhylla och annan försäljning utöver hemslöjdsprodukter, ämnat för möte och lärande.<sup>35</sup>

## Bohusslöjds föreståndarinna

Flest svar på mina frågor har Margareta Rinaldo som förestod Bohusslöjd från år 1995 fram till konkursen. Det var alltid ekonomiskt knappa omständigheter för föreningen, berättar hon, och höjningen av hyran som inleddes år 2002 innebar att det blev omöjligt att få det att gå ihop. År 2005 satt så Bohusslöjd styrelse utan egen

---

<sup>34</sup> Telefonsamtal med T. Lööf 2010-12-09

<sup>35</sup> Telefonsamtal med S. Harrysson 2010-12-10

advokat med Wallenstam vid förhandlingsbordet hos hyresnämnden. Argumenten bet på Wallenstams advokat, berättar Rinaldo, och förslaget om 45% av hyran istället för 60% såg hon som ett första bud som kunde fortsatt förhandlas ner. Men så ville inte styrelsen se det utan beslutade under ett sittande möte sommaren 2006 att gå med på sänkningen, trots protester från bland andra Rinaldo. Det är tydligt att styrelsen kunde ha reagerat annorlunda, använt sitt inflytande och engagerat sig på ett tidigt plan (då Wallenstam tog över fastigheten). Istället fattades ödesdigra beslut alltför snabbt, som flytten till Teatergatan och beslut om konkurs. Styrelsen blundade för problemen och att en flytt var närliggande. Rinaldo berättar att man sökte stöd på olika håll i olika kretsar, men det var försent. "Man sålde sig, sålde Bohusslöjd", Rinaldo anser att det drog ner hela Avenyn att affären försvann därifrån, för göteborgaren och för turisterna.

Enligt Margareta Rinaldo hade det inte betytt något positivt för Bohusslöjds verksamhet att ha fortsatt varit medlem av SHR. Hemslöjdskonsulenterna har uppmuntrat ett synsätt om slöjdande som en fritidssysselsättning och ett nöje vars produkt det inte går att sätta något pris på. Det här synsättet har ofta förstört för hemslöjdsbutikerna då prisättning kan skilja mycket beroende på om hänsyn har behövt tas till arbetsgivaravgifter, ersättning till slöjdaren och annan beskattning av arbete och produkt. Butiken hade också flera produkter från svensk småindustri, av hög kvalitet och som bar affären ekonomiskt, till exempel från Klippan och Klässbols väveri.<sup>36</sup>

Läget vid Avenyn var så viktig för Bohusslöjd att flytten direkt startade en nedåtgående spiral, den mycket populära jubileumsutställningen år 2006 kunde inte ändra det. Bohusslöjd innebar en kontinuitet för slöjdare och kunder, och det fanns en försäljningsansvarig att kontakta, diskutera och rådfråga. Man minskade personalstyrkan med 60% vid flytten. Genom åren har många blivande och verksamma hemslöjdskonsulenter arbetat där, men också elever vid Slöjdföreningens skola i Göteborg (nuvarande HDK).<sup>37</sup> Av personalen kunde man få svar på olika frågor kring det egna utövandet av något slags handarbete. De sista åren var flera i personalen timanställda med bakgrund inom slöjd (företrädesvis textil), och de sades upp då butiken öppnades på Teatergatan. Här behövdes inte lika mycket personal som i de två våningarna på Avenyn nr. 25.<sup>38</sup>

Margareta Rinaldo lade ner mycket tid på att försöka rädda butiken och hon såg sitt uppdrag som halvt ideellt, "som ett kall" och hennes engagemang blev mycket stort. Rinaldo gick själv utbildningen till hemslöjdskonsulent på 1980-talet.<sup>39</sup>

En framgångsrik textilkonstnärinna vid namn Ulla Feltzing satt i Bohusslöjds styrelse i nästan trettio år. Hon praktiserade på Bohusslöjd redan 1954 och har varit knuten till verksamheten sedan dess. Kommunen eller regionen hade inte behövt

---

<sup>36</sup> Telefonsamtal med M. Rinaldo 2010-12-14 och 2010-12-20

<sup>37</sup> Axel-Nilsson & Hallén (2006) s. 20

<sup>38</sup> Ibid

<sup>39</sup> Telefonsamtal med M. Rinaldo 2010-12-14 och 2010-12-20



bidra med stora pengar i samband med hyreshöjningen, anser hon, men beskedet därifrån var att det inte gick att hjälpa med något bidrag då det handlade om en ekonomisk förening. Ideellt arbete och affärsverksamhet går alltså inte ihop? Styrelsen för Bohusslöjd var helt ideell. Under 1960-talet arbetade Feltzing i affären och vävateljén och nämner den framgångsrika perioden som även ledde till filialverksamhet i småstäder under badsäsongen i Bohuslän. Nu finns det inte någonstans i Göteborg där hemslöjdare kontinuerligt kan ställa ut och sälja sina produkter.<sup>40</sup>

## Avslutande ord

Ovanstående text består främst av två sidospår, det ena handlar om hemslöjdens inneboende problem där ideellt och kommersiellt blivit allt svårare att förena och de ideellt verksamma medlemmarna är åldrande och allt färre medan föryngringen låter vänta på sig. Hemslöjdskonsulenterna kan anses kontraproduktiva då de uppmuntrar till skapande utan ekonomisk ersättning. Samtidigt ökar intresset för att handla närproducerade kvalitetsprodukter och turistnäringen växer sig allt starkare i Sverige och Europa.

Det andra spåret är vad som sker i Göteborgs stadskärna. Affärer, mindre butiker och caféer som funnits länge i staden får nu slå igen. Bohusslöjd är ett förhållandevis uppmärksammat fall av många. Vikten av mångfald och små kulturinstitutioner i stadskärnan är betydelsefull både för att locka turister men framförallt för att stimulera stadens kulturliv. Har kommunen och dess kulturförvaltning ett större ansvar och borde de få tillgång till bättre styrmedel än att "föra en dialog" med de marknadskrafter som styr?

Hemslöjden har under hela 1900-talet arbetat för småskalighet i massproduktionens tidevarv. Var är nu de nya idealister som ska ta över efter den generation av damer som lade mycket av sin tid på bevarandet av svenskt kulturhantverk? Skribenten Gunilla Lundahl: "I mycket handlar det om hur kvinnors värdegemenskap, konflikter och samarbetsformer utbildats i en bestämd ram, men som också präglat kvinnorollen i samhället i sin helhet".<sup>41</sup>

Hemslöjden av idag har tagit till sig den mångkulturella situation som dagens människor lever i. Den både utforskar andra kulturers konsthantverk och hävdar den egna svenska identiteten. Många slöjdare verkar i en negativ inställning till globaliseringen som varande en identitetsupplösande kraft.<sup>42</sup> Dagens hemslöjd är verksam, om man så vill, i en postmodernistisk anda där det stora förklarande

---

<sup>40</sup> Telefonsamtal med U. Feltzing 2010-12-08

<sup>41</sup> Lundahl (red) (1999) s. 226

<sup>42</sup> Axel-Nilsson & Hallén (2006) s. 55

(nationella) sammanhanget har brutits upp. Nya kollisioner uppstår i vimlet av intryck och i dessa möten kan man finna morgondagens kulturarv.<sup>43</sup>

Kvarlätenskapen efter konkursen köptes av Röhsska museet. Den finns nu på stadsarkivet i väntan på genomgång, här finns ritningar och skisser, vävar, insamlade föremål och protokoll från hela 1900-talet. Bohusslöjd lånade ut folkdräkter, framförallt bohusdräkten och de sålde dessutom mönster och material till kurs eller eget förfärdigande. Efter AB Svenska Amerikalinjens upphörande fick Bohusslöjd kryssningsfartygens samlade folkdräkter från hela landet.<sup>44</sup> Det var Bohusslöjd som stått för underhållet av dräkterna. I samband med flytten till de nya lokalerna såldes hela dräktsortimentet till Göteborgs Högre Samskola, årligen anordnas här en kadettbal.<sup>45</sup>

## Källförteckning

### Litteratur

Axel-Nilsson, C. & Hallén, M.(2006). *Bohusslöjd: 100 år av hjärtans lust*. Göteborg: Bohusslöjd/Konstfliten

Centergran, U. (2001) *Bohusdräkter, tolkningar under ett sekel*. Uddevalla: Bohusläns museum

Johansson OH, B. (1996): Kulturmiljön som resurs i en hållbar stadskultur. *Kulturmiljövård*, 1-2:1996, s. 110-112.

Lundahl, G. (red.) (1999). *Den vackra nyttan: om hemslöjd i Sverige*. Hedemora: Gidlund i samarbete med Riksbankens jubileumsfond

Lundahl, G. (2001). *Karaktär och känsla: ett sekel med Svensk hemslöjd*. Stockholm: Raster

Pearce, S. M. (2000) *The making of cultural heritage*. I: Values and Heritage Conservation. (eds) Erica Avrami, Randall Mason, Marta de la Torre. Research Report. Los Angeles: The Getty Conservation Institute, s. 59-64  
[www.getty.edu/conservation/publications/pdf\\_publications/valuesrpt.pdf](http://www.getty.edu/conservation/publications/pdf_publications/valuesrpt.pdf)

Rosenqvist, J. (2007). *Könsskillnadens estetik?: om konst och konstskapande i svensk hemslöjd på 1920- och 1990-talen*. Diss. Lund: Lunds universitet

---

<sup>43</sup> Pearce (2000) s. 62-63

<sup>44</sup> <http://www.gp.se/kulturnoje/1.131043-hundraaring-som-utvecklar-och-fornyar>

<sup>45</sup> Telefonsamtal med U. Feltzing 2010-12-08

Thorburn, B. *Bohusslöjd har slagit igen I: Hemslöjden: organ för Svenska hemslöjdsföreningarnas riksförbund.* (1933-). Stockholm: Svenska hemslöjdsföreningarnas riksförbund, nr 2 2010

US/ICOMOS International Symposium (2003). *Social sustainability: People, History, and Values & Sustainability and the City.* I: Managing change: sustainable approaches to the conservation of the built environment : 4th Annual US/ICOMOS International Symposium organized by US/ICOMOS, Program in Historic Preservation of the University of Pennsylvania, and the Getty Conservation Institute 6-8 April 2001, Philadelphia, Pennsylvania. Los Angeles: Getty Conservation Institute, s. 47-64, 65-77

## Opublicerade källor, internetkällor och hemsidor

Nielsén T., Stenström E. (2010). *Gungor och karuseller. Om utveckling av företag inom kreativa näringar.* På uppdrag av projektet KKN

Göteborgs stad. Projektstöd för 1:a halvåret 2010. *Slöjd in action.* Inlämnad 2009-09-15

Leksands hemslöjd webshop

[http://www.leksand.org/images/andel\\_web.pdf](http://www.leksand.org/images/andel_web.pdf) hämtad 2011-04-16

Wallenstams egen projektbeskrivning om Avenyn

<http://www.wallenstam.se/om/projekt11/Lokaler/Goteborg/Detailj/?ProjectId=2580>

hämtad 2011-01-10

Internetartikel i Fastighetsvärlden.se

<http://www.fastighetsvarlden.se/zino.aspx?articleID=14011> hämtad 2011-01-10

Artikel i GP

<http://www.gp.se/kulturnoje/1.131043-hundraaring-som-utvecklar-och-fornyar>

hämtad 2011-01-10

Artikel i GP

<http://www.gp.se/ekonomi/1.300075-bohusslojd-i-konkurs> hämtad 2011-01-10

kulturekonomi.se

hemslöjdsportalen.se

västarvet.se

## Muntliga källor nämnda i artikeln

Ulla Feltzing, textilkonstnärinna. Telefonsamtal 2010-12-08

Susanna Harrysson, hemslöjdskonsulent Västarvet. Telefonsamtal 2010-12-10

Maths Lindberg, ordförande Göteborgsslöjd. Telefonsamtal 2010-12-16

Thomas Lööf, hemslöjdskonsulent Västarvet. Telefonsamtal 2010-12-09

Birgitta Magnusson, vävlärlarinna. Telefonsamtal 2010-12-17

Eva Ohlsson, kanslichef vid Nämnden för hemslöjdsfrågor. Telefonsamtal 2010-12-21

Anneli Palmsköld, forskare, Masterkoordinator vid institutionen för Kulturvård, GU

Margareta Rinaldo, hemslöjdskonsulent, fd föreståndarinna för Bohusslöjd.  
Telefonsamtal 2010-12-14 och 2010-12-20

Andreas Roth, konstnär handläggare vid Enheten för Kulturstöd och Konst.  
Telefonsamtal  
2010-12-16

Peder Wahlgren, civilekonom, Wallenstam. Telefonsamtal 2010-12-08

## Bohusslöjds styrelse

Ulla Feltzing, ordinarie ledamot

Herman Fogelin, ordinarie ledamot

Eva Johansson, ordinarie ledamot

Ann-Christine Pernland Appelgren, ordinarie ledamot

Mauritz Sahlin, ordinarie ledamot (ordförande)

Johan Steen, ordinarie ledamot

Kaj Thorén, ordinarie ledamot

Pirkko Tuulikki Ambring, suppleant

Anna Bramsved, suppleant

Ann-Britt Eriksson, suppleant

Kerstin Lekholm, suppleant

Margareta Rinaldo, suppleant

Maria Sandeblad, suppleant

Ingvar Westling, suppleant

# Protokoll för årsmöte i Svenska Föreningen för Textilkonservering

1 april 2011, Husgerådskammaren, Stockholm

Närvarande: Kajsa Hammarsten, Sofia Carlsson, Augusta Persson, Anna Ehn Lundgren, Britt-Marie Mattsson, Pia Christensson, Susanna Högberg, Susan Hannusas (ej medlem), Ingeborg Skaar, Anna Javér, Ann Ideberg, Erika Hedhammar, Catharina Sack, Leila Sekhavat, Irma Wallenborg, Heidi Åberg Berthelsen, Eva Ahlström, Anna Lena Erlandsson, Tanja Aronsson, Margareta Bergstrand, Rebecka Karlsdotter, Anna Stow, Anna Stålbring, Anne-Marie Ryding, Cajsa Hallgren, Maria Franzon, Isabella Hag, Katarina Lorentzon, Anna-Maria Östlund, Emma Lansfors

1. Ordförande Kajsa Hammarsten förklarade mötet öppnat
2. Till mötesordförande valdes Kajsa Hammarsten
3. Till mötessekreterare valdes Sofia Carlsson
4. Till justeringsmän tillika rösträknare valdes Emma Lansfors och Tanja Aronsson
5. Mötet förklarades vara stadgeenligt utlyst med reservation för att ingen dagordning gått ut.
6. Protokoll från höstmötet lästes upp och lades till handlingarna.
7. Dagordningen godkändes med tillägg under punkten övriga ärenden
8. Eva Ahlström läste upp revisorernas rapport för 2010 vilken godkändes av mötet. Heidi Åberg läste upp kassarapporten för 2011. Föreningen hade 24500 kr och bokprojektet 13700 kr vid årsskiftet. Kassareporten godkändes av mötet.
9. Mötet beslutade att ge styrelsen ansvarsfrihet för verksamhetsåret 2010.
10. Valberedningen, representerad av Susanna Högberg föreslog Cajsa Hallgren och Anna Javér som nya ordinarie ledamöter i styrelsen. Förslagen godkändes av mötet.
11. Till ny valberedning valdes Ingeborg Skaar och Catharina Sack.
12. Till revisorer gjordes omval på Eva Ahlgren och Anna Lena Erlandsson.
13. Therese Hultman, Catrine Johnsson och Linda Zetterberg valdes in som nya associerade medlemmar.
14. Stadgeändring angående sänkt avgift för pensionärer bestämdes av mötet. Beslutet togs för andra gången med förestående text.

15. Stadgeändringar angående invalregler. Ändringar i stycke ett godkändes för andra gången på ett årsmöte, se bilaga. I stycke två gjordes nya ändringar som godkändes av mötet. Ändringarna i stycke två skall slutligen beslutas på nästa årsmöte.
16. Höstmötet 2011. Mötet bestämde att Höstmötet 2011 ska hållas i Borås den 14 september. Ingeborg Skaar är samordnare. Den 15-17 september ät det textilmässa i Borås som kan vara intressant för oss. Mötet uppdrog åt Anne-Marie Ro, Kaisa Bengtsson och Margunn Veseth att sätta ihop ett program för ett möte i Oslo 2012, vilket diskuterades vid höstmötet 2010. Reservation måste göras eftersom Margunn själv inte närvarade vid mötet.
17. Rapport från bokgruppen. Pia Christensson berättade att bokgruppen fått ytterligare 80 000 kr i stipendier för året. Bohusläns museums förlag jobbar med boken och förhoppningen är att den ska komma ut i år. Det saknas några detaljer fortfarande, bland annat efterlyses en titel och en omslagsbild. Margareta Bergstrand efterlyser en bild på metallbroderi på ett modernt plagg.
18. Årsavgift. Årsavgiften för 2012 blir oförändrad. 250 kr för ordinarie medlem och 125 för associerad/pensionär.
- RAÄ boklager. Margareta Bergstrand informerade att RAÄ ska avveckla sitt boklager och frågade om det finns intresse att SFT tar över något av det. Förslaget är att man kan teckna intresse för böcker på höstmötet.
- Vidare talade Margareta och Erika Hedhammar om vad de och Gunilla Lagnesjö gör på RAÄ efter flytten till Visby. De arbetar bland annat med Kulturvårdsforum och FoU-projekt tex om belysning. Margareta gör en slutrapport om ozon som saneringsmedel samt med projektet Hållbar Textilkonst. I framtiden kommer man att kunna få stipendier för att kunna nyttja deras apparatur och lokaler under en vecka.
- Irma Wallenborg och Erika Hedhammar påminde om att et någonstans ska finnas en ordförandeklubba som tillhör föreningen.
- Heidi Åberg påminde om inbetalning av årsavgifter.
- Telefonmöten. Bokgruppen använder Rixmötet som är gratis upp till fem deltagare. Vi ska försöka använda det för styrelsearbetet då vi i nuläget betalar över 7000 kr om året för telefonmöten. Susanna Högberg föreslog att insparade medel går till reskostnader för att styrelsen ska kunna träffas en gång per år.
- Kajsa Hammarsten har föreslagit ett resebidrag till styrelsemedlemmar vid årsmöten. Förslaget bifölls av mötet.
- Hemsidan. Sofia meddelade att arbetet med hemsidan legat på is under året men kommer att tas upp igen efter årsmötet. Bilder efterlyses och gärna en medarbetare!

19. Margit Forsberg slutar i styrelsen och avtackades i sin frånvaro. Ordförande och sekreterare skriver årsberättelsen i hennes ställe.

20. Ordförande Kajsa Hammarsten förklarade mötet avslutat.

Ordförande Kajsa Hammarsten

Sekreterare Sofia Carlsson

Justerare Emma Lansfors

Justerare Tanja Aronsson

---

1(2)

2004-01-07

## Stadgar för Föreningen För Textilkonservering

### §1

Föreningen utgör en sammanslutning av personer som yrkesmässigt utför konservering av textila föremål.

Föreningens ändamål är

att arbeta för en hög textil yrkesstandard och att söka nå detta genom att som krav fodra att medlemmarna har textil grundutbildning samt därpå följande utbildning i konservering med tillhörande historiska och tekniska kunskaper vid en textil konserveringsateljé eller institution,

att verka för vidareutbildning,

att verka för vidareutveckling av konserveringsmetoder genom nya rön och hjälpmedel samt att sprida kunskaper och erfarenheter bland medlemmarna,

att arbeta för att konservatorernas kunskaper och erfarenheter effektivt utnyttjas i arbetslivet,

att befrämja det internationella samarbetet genom medlemskap i nordiska och internationella organisationer, t ex NKF, IIC och ICOM,

att bevaka aktuell facklitteratur,

att med samarbete och solidaritet befrämja medlemmarnas intressen.

## §2

Ordinarie medlemskap kan förvärfvas av varje yrkesutövande textilkonservator, som genom vitsordad erfarenhet av textilkonservering kan anses kvalificerad för självständigt utövande av yrket. **Ordinarie medlemskap kan förvärfvas av person som genomgått utbildning till textilkonservator på minst tre år eller motsvarande. Pensionär behåller sin rösträtt om denne är antagen som ordinarie medlem.**

Föreningen antager associerade medlemmar utan rösträtt. Att söka associerat medlemskap är öppet för personer, som är verksamma med vård och konservering samt personer under utbildning. **Associerat medlemskap är öppet för alla som är intresserade av textilvård och konservering. Associerad medlem äger inte rösträtt.**

Skriftlig ansökan om medlemskap skall ingivas till styrelsen **senast 2 (två) veckor före utlyst måste vänta med beslut till nästa möte årsmöte** och vara åtföljd av meritförteckning och andra handlingar som sökande önskar åberopa. Inval sker på årsmöte och förrättas, om någon så begär, med slutna sedlar. För att förslag skall anses bifallet fordras att mer än hälften av de vid föreningsmötet närvarande, röstberättigade medlemmarna är ense därom.

## §3

Medlem som motverkar föreningens ändamål kan uteslutas. Beslut härom fattas på årsmöte.

## §4

Önskar medlem utträde ur föreningen, skall styrelsen skriftligen underrättas härom. Medlem som trots upprepade påminnelser ej erlagt medlemsavgift tre(3) år i följd kan uteslutas ur föreningen. Beslut härom fattas på årsmöte.

## §5

Föreningsmöte hålles minst två (2) gånger per år. Årsmötet är förlagt till våren och ett föreningsmöte till hösten. Kallelse till föreningsmöten utfärdas senast två (2) veckor innan sista anmälningssdag av styrelsen med bifogande av föredragningslista över de ärenden som i första hand ska behandlas.



## §6

Vid årsmötet väljs bland ordinarie yrkesverksamma medlemmar en styrelse, en valberedning samt två (2) revisorer.

Styrelsen består av ordförande och sex ledamöter. Alla val sker genom omröstning och om någon så begär med slutna sedlar. Ordförande väljs direkt av årsmötet och valet gäller för två (2) år.

Styrelsen, vars ordförande tillika är ordförande för hela föreningen, utser inom sig vice ordförande, sekreterare och kassör.

Vid styrelseval bör iakttas att så många som möjligt av de institutioner, där textilkonservering förekommer, blir representerade. Dessutom bör årsmötet verka för att växling av styrelseledamöter sker i omgångar, så att en kontinuitet kan bevaras inom styrelsen.

Styrelsen har att leda föreningens verksamhet och att företräda föreningen inför myndigheter och andra institutioner.

Styrelsen är beslutförför när mer än hälften av ledamöterna är närvarande, och alla närvarande är ense om beslutet. Om enighet ej uppnås i ett ärende, skall detta hänskjutas till avgörande vid nästa föreningsmöte.

Vid styrelsemötena skall protokoll föras. Protokoll finns tillgängliga hos sekreteraren.

## §7

Årsavgiften betalas av medlemmarna. Storleken fastställs vid årsmötet och skall täcka kostnaderna för SFT:s verksamhet. **Pensionär och associerad medlem betalar halv årsavgift.**

## §8

Beslut om ändring av eller tillägg till dessa stadgar är ej giltiga med mindre än att det fattas å två på varandra följande årsmöten och å det sista biträts av de flesta röstande.

## §9

Beslut om upplösning av föreningen skall träffas å två på varandra följande årsmöten och å det sista biträdas av de flesta röstande.

Det rödmarkerade är förslagen på ändringar som antogs för andra gången på årsmötet 2011, punkt 14 (red. anm.).